

procesi profesijnoyi pedagogichnoyi pidgotovky: avtoref. dy`s. ... kand. ped. nauk / L.O. Mil'to. – K., 2001. – 20 s.

6. Palexa Yu. I. Dilova ety`ka: navch. posibny`k /Yu. I. Palexa. – K., 2001. – 238 s.

7. Skul`s`ky`j R. P. Pidgotovka majbutnix uchy`teliv do pedagogichnoyi tvorchosti: monografiya /R. P. Skul`s`ky`j. – K.: Vy`shha shkola, 1992. – S. 10-25.

8. Shevchenko Y`. Y`. Podgotovka studentov k professy`onal`no pedagogy`cheskomu tvorchestvu / Y`. Y`. Shevchenko, B. D. Krasovsky`j, Y`.S. Dmy`try`k. – K.: Naukova dumka, 1992. – S. 24-53.

TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF MUSIC IN PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL CREATIVITY

**T. POTAPCHUK, doctor of pedagogical Sciences, associate Professor,
Professor of singing, choral practice and voice
Rivne state humanitarian University**

Summary. *The article discusses the basic components of professional culture of future teacher of music art and disclosed the following conditions are required to deepen his professional capacity in higher education institutions, among which are: to provide students with the professional and theoretical knowledge; strengthening humanitarian and humanistic orientation all academic subjects; the introduction of special training courses, contributing to the formation of professional culture; to provide students with the relevant bases of practice; creation of a favorable moral-psychological atmosphere in higher education; the introduction of new technologies in the educational process; implementation of socio-pedagogical monitoring as a system of diagnostics of processes of formation of the components of professional culture.*

Key words: *future teacher of music, professional-pedagogical creativity, professional skills, professional culture, identity, creative individuality*

УДК 37.037

ОСНОВНІ ВИМІРИ МОРАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА МОРАЛЬНОГО ВИБОРУ: ТОЧКИ ДОТИКУ

РАТИНСЬКА І. В., асистент кафедри методики музичного виховання та вокально-хорових дисциплін Кременецької педагогічної академії імені Тараса Шевченка, аспірантка Інституту проблем виховання НАПН України

Анотація. *У статті актуалізовано проблему взаємозв'язку моральної відповідальності та морального вибору особистості. Розкрито основні характеристики моральної відповідальності та окреслено головні параметри морального вибору. Доведено, що важлива роль у регуляції моральної відповідальності та оптимізації морального вибору належить моральним цінностям – системі світорозуміння людини, що містить оцінку всіх явищ, подій з позицій добра і зла, дає змогу співвідносити вчинок особистості із загальноприйнятими в певному суспільстві нормами і пріоритетами. Встановлено, що особистість, яка здатна свідомо обирати той чи інший шлях*

© І. В. Ратинська, 2015

поведінки з урахуванням можливих наслідків як для себе, так і для інших, здатна й нести відповідальність за неї.

Ключові слова: моральна відповідальність, моральний вибір, мораль, моральні цінності, особистість

Анотація. В статті актуалізована проблема взаємозв'язу моральної відповідальності і морального вибору людини. Розкриті основні характеристики моральної відповідальності і обозначені головні параметри морального вибору. Доказано, що важлива роль в регуляції моральної відповідальності і оптимізації морального вибору належить моральним цінностям – системі миропонимання людини, включаючої оцінку всіх явлень, подій з позицій добра і зла, що дає можливість соотнести поступок людини з общепринятими в определенному обществі нормами і пріоритетами. Установлено, що людина, котра способна сознательно выбирать тот или другой путь поведения с учетом возможных последствий как для себя, так и для других, способна и нести ответственность за него.

Ключевые слова: нравственная ответственность, нравственный выбор, мораль, нравственные ценности, личность

Постановка проблеми. У сучасних умовах соціальних, культурних, політичних, економічних трансформацій, які породжують нові ризики, негативно впливають на ментальність, міжособистісні відносини, особливої актуальності набуває проблема виховання моральної відповідальності молодого покоління, оволодіння ним здатністю свідомо здійснювати моральний вибір, о постає важливим чинником, спроможним убезпечення поширення асоціальних проявів, деструктивних ціннісних орієнтацій. Адже безвідповідальність – це порожнеча соціального, коли людина занурюється у вакуум асоціальності, стає безкорисною для соціуму, соціального оточення. Навпаки, відповідальність – це така «залежність від соціуму, яка наповнює змістом життя людини і перетворює її на важливу ланку в ланцюгу соціального відтворення та збереження життєдіяльності» [1, с.139–140]. Тому не можна не погодитися з думкою В. Грозова та Ю. Краснова про те, що «нині інтелектуально розвинена людина, яка не має моральних цінностей, що становлять підґрунтя її життєдіяльності, може бути більш небезпечна для суспільства, ніж малоосвічена людина. Саме тому вихованню слід приділяти більшу увагу, порівняно з навчанням» [6, с.48].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До розкриття сутності відповідальності, визначення її загальнометодологічних засад звертаються Т.Аболіна, Г. Аляєва, Т. Василевська, Р. Димерец, А. Єрмоленко, Л. Караченцева, А. Конверський, С. Кримський, О. Кундеревиц, В. Ларіонова, В. Лубський, В. Малахов, В. Мовчан, Т. Мотренко, О. Проценко, І. Сопівник. Питання, пов'язані з розкриттям основних характеристик морального вибору, обґрунтуванням його важливості для повноцінної життєдіяльності особистості, досліджуються В. Бакштанською, Р. Безлюдним, М. Волковою, Н. Гринчишиною, С. Застровською, Д. Ісаєвим, І. Кадієвською, Л. Максимовим, Г. Сафіною.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Незважаючи на наявність великої кількості праць, присвячених проблемі відповідальності, дослідники відзначають її незавершеність через багатоплановість і складність цього поняття. Потребує теоретичного осмислення підґрунтя взаємозв'язку категорії вибору та відповідальності.

Мета статті – на основі теоретичного аналізу наукових джерел розкрити співвідношення морального вибору та моральної відповідальності особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Уперше поняття «відповідальність» було введено в науковий обіг французьким правником А. Беном, який пов'язував відповідальність із покаранням. Тому не дивно, що протягом доволі тривалого часу цей термін використовувався саме в галузі права, включаючи можливість його застосування в інших сферах.

Останнім часом увага до визначення сутнісних характеристик відповідальності привертає увагу представників різних галузей наукового знання.

В етичному розумінні відповідальність інтерпретується як здатність передбачати наслідки або прагнення запобігти негативному перебігу подій [5, с.1]. У соціально-психологічному контексті категорія відповідальності розглядається як якість, пов'язана з морально-ціннісною орієнтацією особистості, характеризує її соціальну типовість [8]; позиція внутрішнього світу індивіда, в якій відповідальність постає засобом внутрішнього контролю (самоконтролю) і внутрішньої регуляції (саморегуляції) його діяльності [13]. З погляду психології, відповідальність передбачає наявність певного рівня самоорганізації, самоконтролю та самооцінювання. Її складовими є чесність, справедливість, принциповість, готовність нести відповідальність за наслідки своїх дій, а також здатність до співпереживання, вияву чуйності стосовно інших людей [2, с.15].

Звертаючись до вивчення питання формування відповідальності майбутніх фахівців, О. Пономарьов, М. Чеботарьов, Н. Серєда акцентують на тому, що феномен відповідальності має складну природу і передбачає усвідомлення індивідом свого обов'язку перед суспільством і людством у цілому, оцінку сутності, ролі, характеру своїх дій, вчинків і висловлювань крізь призму цього обов'язку та їх узгодження з функціями і завданнями, як стосуються участі у належному життєзабезпеченні суспільства [10, с.79].

Відповідальність може бути «внутрішньою» і «зовнішньою», мати позитивну або негативну спрямованість. Внутрішня позитивна відповідальність – це обов'язок перед собою, власною совістю за пошук і здійснення смислів свого життя. З погляду індивіда, відповідальність означає те, перед ким він особисто звітується, кому «відповідь дає» за свої вчинки, за те, що відбувається в його душі, коли він порушує власний закон совісті, які знаходить у собі резерви для самокорекції і самовдосконалення [7, с.68].

Головна функція моралі – регулятивна, вона організовує відносини і поведінку людей шляхом схвалення та засудження як з боку громадської думки, так і самої особистості. Водночас мораль виявляється не лише як поведінковий регулятор міжособистісних відносин, а й як імператив, що визначає лінію становлення та розвитку особистості. Це зумовлює доречність звернення до моральної відповідальності.

На погляд І. Сопівник, моральна відповідальність – це особистісне утворення, що характеризується ґрунтовними знаннями моральних норм і правил, усвідомленням своїх обов'язків, передбачає емоційно-позитивне ціннісне ставлення до них, актуалізацію спонукань, намірів відповідальної поведінки та реалізацію такої поведінки з подальшою рефлексією, самоконтролем, самокорекцією [12, с.32].

Стаючи активним суб'єктом моральної відповідальності, людина відповідає за свої дії насамперед перед самою собою як творцем себе і свого життя відповідно до вищих загальнолюдських ідеалів, цінностей, інтересів. Особистість, здатна свідомо обирати ту чи іншу модель поведінки з урахуванням мо-

жливих наслідків, нести відповідальність за свій вибір. При цьому кожний людський вчинок так чи інакше є дотичним до інтересів інших людей. Моральний вибір виявляє реальний зв'язок особистості з «іншими», а одержаний результат набуває для них певного значення. «Я» – це той, хто підтримує «іншого», за якого він відповідальний [5, с. 1].

У повсякденному житті та в професійній діяльності людині повсякчас доводиться визначати, якому варіанту поведінки, згідно з нормами моралі, надати перевагу, яке ухвалити рішення, спираючись на особистісні та суспільні етичні настановлення. Тобто йдеться про моральний вибір – вибір системи цінностей, що визначають лінію поведінки.

Моральна цінність – це категорія, яка відображає ставлення конкретно-го індивіда до його морального вибору, визначаючи стратегію поведінки в певній ситуації. До основних ознак моральних цінностей належать:

- прескриптивність, що постає як обґрунтованість;
- категоричність, під якою розуміється незалежність у реалізації норм від того, хто схильний визнавати їх бажаними або небажаними для себе;
- універсальність – належність будь-якому адресату;
- специфіка моральної санкції, яка реалізується в межах соціального контролю, громадської думки, а також за допомогою механізмів психологічної саморегуляції;
- пріоритет перед іншими цінностями та нормами у випадку виникнення конфлікту між ними.

Отже, щоб цінність була моральною, вона має характеризуватися прескриптивністю, категоричністю, універсальністю, бути санкціонованою громадською думкою, посідати пріоритетне місце серед інших цінностей і породжувати мотивацію та максимальну волю до виконання.

У більш загальному вигляді, моральні цінності можна інтерпретувати як систему світорозуміння людини, що містить оцінку всіх явищ, подій з позицій добра і зла, дає змогу співвідносити вчинок особистості із загальноприйнятими в певному суспільстві нормами і пріоритетами. Вибір тих чи інших моральних цінностей сприяє не лише виробленню індивідом моральної оцінки вчинків інших людей, а й здійсненню самооцінки власної поведінки. Цей вибір поступово втілюється в ціннісних орієнтаціях, забезпечуючи реалізацію моральної позиції, яка виявляється не лише в окремих вчинках і їх мотивації, а й у всій лінії поведінки.

Як акт духовної діяльності, моральний вибір передуює ухваленню рішення і детермінує зміст майбутньої практичної дії. Кожна людина сама вирішує, чи стати їй на бік моральних цінностей, чи поступитися моральними імперативами задля особистої вигоди, кар'єри, життєвого успіху, егоїстичних інтересів. З вчинків, в яких обираються засоби для досягнення мети, складається моральна діяльність індивіда. Кожний вчинок розглядається в сукупності з попередньою та майбутньою діяльністю моральної свідомості – самооцінюванням людиною свого вчинку і ставленням до його оцінки з боку оточуючих. Усі ці етапи враховуються під час оцінювання прийнятого рішення: що саме зроблено, для чого, свідомо чи випадково, як саме людина ставиться до своїх дій, як оцінюють її вчинок оточуючі [9, с.26].

Розмірковуючи на тему моралі, Ж.-П. Сартр зазначав, що людина не може обрати зло, вона обирає лише благо. Адже, по-перше, вона відповідальна за свій вибір; по-друге, роблячи вибір, вона обирає щось не лише для себе, а й для інших. Водночас людина виступає джерелом, метою, мірилом і суддею

своїх моральних вчинків, тому має розуміти їх значення для інших; вона відповідальна перед ними і за них. Людина творить себе, обираючи мораль. Проте жодна мораль не вказує, як треба діяти, надаючи людині змогу визначитися самостійно і так само самостійно нести відповідальність за зроблене. Моральний вибір для Сартра – це рішення людини щодо надання переваги певній позиції шляхом утвердження своєї свободи. Сутнісною ознакою свободи й є вибір. Саме вибір створює людський світ, світ культури, світ цінностей. Цінності не подані людині заздалегідь. Вони не існують поза актом вибору, самі собою, в якомусь особливому просторі. Але кожного разу в конкретному вчинку людини виникають добро і зло. Не існує зовнішнього керівництва, на яке можна було б покласти відповідальність за свій вчинок. Тобто ані зроблений вибір, ані позиція, ані цінності не можуть мати зовнішнього виправдання [11].

Ситуація морального вибору виникає тоді, коли в людини є можливість порівняти та вибрати одну з альтернатив вчинку, свідомо визначити свою позицію та реалізувати її у конкретних діях. Оскільки моральний вибір не може перебувати поза межами добра і зла, для його здійснення необхідна наявність об'єктивних можливостей. Здатність (або нездатність) людини обрати вчинок або модель поведінки передбачає знання / незнання моральної необхідності. Остання безпосередньо залежить від міри поінформованості індивіда про конкретні обставини дії та моральні вимоги, що висувуються до цього типу дій. Він несе відповідальність за те, що, відповідно до обставин, міг і згідно з вимогами моральної необхідності мав вибрати та реалізувати у конкретній діяльності. При цьому слід зважати на те, що відмова від вибору також є вибором. Нічого не робити – це теж вчинок. Тобто ухилитися від вибору неможливо, адже таке «ухиляння» – також є вибором.

До основних конструктів морального вибору належать такі, як:

- моральний вибір – це діяльнісно-поведінковий акт;
- вибір передбачає автономність суб'єкта;
- вибір базується на пріоритеті цінностей;
- результат вибору – самовизначення особистості в системі відносин і поведінкових координат;
- моральний вибір саморегулюється ієрархією цінностей і регулюється моральними нормами.

Узагальнюючи наведені конструкти, можна стверджувати, що моральний вибір – це акт діяльнісно-поведінкової активності автономного суб'єкта, що базується на пріоритеті моральних норм і цінностей, а його зміст полягає у самовизначенні особистості в системі відносин і поведінкових координат та визначенні вектору (само)розвитку [3].

Здійснення морального вибору зумовлюється шляхом оволодіння його компонентами, які є ізоморфними структурі вчинку, й охоплюють: потреби (задають мотив досягнення необхідних умов і використання достатньої кількості факторів для формування особистості, ініціюють активність, спрямовану на подолання суперечностей діяльнісно-поведінкових ситуацій, наповнення їх ціннісним змістом); спонуки (виконують мобілізаційно-орієнтаційну функцію, надають емоційно-вольового імпульсу під час зіткнення із суперечністю); ціннісні орієнтації (забезпечують стабільність розвитку і задають його спрямованість, зумовлюючи наступність розвитку та поведінки); норми (регулюють і коригують розвиток, імперативно обмежують належний характер поведінки, визначають поведінкові пріоритети і зміст вибору); аналіз ситуації (встановлення співвідношення відомого та невідомого, усвідомлення зв'язку між проблемою і

вибором); план дій (відображає діалектику цілей і засобів їх досягнення, мобілізує аналітичну, прогностичну та інші функції свідомості); мету (мобілізує прогностичну функцію свідомості на передбачення результату, забезпечує пошук відповідних засобів); засоби (відповідні меті засоби оптимізують розвиток, а такі, що суперечать їм, блокують або уповільнюють можливість її досягнення); ухвалення рішення (мобілізує свідомість і раціоналізує процедуру вибору); дію (запускає механізм здійснення вибору, містить потенціал перетворення і подолання); результат (виявляється в якісній визначеності, підсумку активності суб'єкта, за яку він несе відповідальність) [4].

Механізм морального вибору передбачає дотримання відносно послідовності дій його складників. Ефективність, дієвість і результативність цього механізму безпосередньо залежить від стійкості змістових параметрів, які утворюють моральний вибір і здатність суб'єкта до зміни темпу, характеру та послідовності взаємодії компонентів, зумовленої поставленою метою, що виявляється в прогностичному результаті.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можна констатувати, що сьогодні спостерігається необхідність підвищення відповідальності людини за свої дії та поведінку. Поводитися відповідально – означає бути здатним активно діяти, усвідомлюючи і передбачаючи можливі наслідки своїх дій, прагнучи попередити виникнення негативного результату. Важливу роль у цьому процесі відіграє вміння робити вибір. Для вирішення ситуацій морального вибору необхідно дві головні умови – об'єктивна можливість і суб'єктивна здатність вибирати. До об'єктивних умов належать зовнішні параметри, які звужують або розширюють межі, в яких може бути здійснений вибір. Серед цих параметрів пріоритетне місце належить моралі, яка регулює всі людські дії і вчинки з погляду добра і зла. Суб'єктивні умови – це індивідуальні переживання, спонуки, цінності, емоційні ставлення, цілі, реальні дії. Можна виокремити відповідальність людини перед собою (здійснюючи вибір, вона «вибирає саму себе») та відповідальність за конкретні вчинки перед іншими людьми – усвідомлення впливу своїх дій на благополуччя інших. Отже, особистість, яка здатна свідомо обирати той чи інший шлях поведінки з урахуванням можливих наслідків (тобто робити вибір), здатна й нести відповідальність за неї.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні структурно-змістової характеристики моральної відповідальності, критеріїв і показників її вихованості у студентів.

Література

1. Безрукова О. Ответственность в социологическом дискурсе / Ольга Безрукова // Социология: теория, методы, маркетинг. – 2010. – № 2. – С.132–141.
2. Быков С. В. Профессиональная ответственность психолога / С. В. Быков // Вектор науки ТГУ. – 2011. – № 1 (4). – С.14–17.
3. Волкова М. В. Готовность к осуществлению морального выбора как базовая характеристика нравственно устойчивой личности / М. В. Волкова // Мир науки, культуры, образования. – 2011. – № 4 – 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/gotovnost-k-osuschestvleniyu-moralnogo-vybora-kak-bazovaya-harakteristika-nravstvenno-ustoychivoy-lichnosti>.
4. Волкова М. В. Моральный выбор как педагогическая категория / Марина Владиславовна Волкова // Современные исследования социальных проблем (электронный научный журнал). – 2012. – № 1 (09). [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.sisp.nkas.ru
5. Гринчишин Н. І. Моральна відповідальність особи в етичній концепції Ема-

нуеля Левінаса: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. : 09.00.07 «Етика» / Гринчишин Н.І. – К., 2009. – 16 с.

6. Грозов В. В. Умом и совестью. О необходимости введения в белорусских школах курса «Основы отечественной духовной культуры» /и В. В. Грозов, Ю. Э. Краснов // Белорусская думка. – 2011. – № 7. – С.48–51.

7. Гурлева Т. С. Відповідальність, совість, високі життєві смисли у розвитку особистості по висхідній / Т. С. Гурлева // Практична психологія та соціальна робота. – 2013. – № 6. – С.67–73.

8. Канке В. А. Этика ответственности. Теории морали будущего / В. А. Канке. – М.: Логос, 2003. – 352 с.

9. Петрова Т. А. Нравственный выбор действий и поведения на государственной гражданской службе / Т. А. Петрова // Вестник Югорского гос. Ун-та. – 2009. – Вып. 4 (15). – С.26–28.

10. Пономарьев О. Відповідальність у системі категорій педагогіки вищої школи / Пономарьев О., Чеботарьев М., Середя Н. // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. – № 4. – С.75–86.

11. Сартр Ж.-П. Экзистенциализм – это гуманизм / Ж.-П.Сартр // Сумерки богов. – М. : Политиздат, 1989. – С.319–344.

12. Сопівник І. В. Теорія і практика виховання моральної відповідальності сільської молоді: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. : 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Сопівник І. В. – К., 2014. – 40 с.

13. Франкл В. Психотерапия на практике / пер. с нем. Н. Паньков, В. Певчев / В. Франкл. – СПб.: Речь, 2000. – 256 с.

REFERENCES

1. Bezrukova O. Otvetstvennost v sotsiologicheskom diskurse / Olga Bezrukova // Sotsiologiya: teoriya, metody, marketing. – 2010. – № 2. – S.132–141.

2. Byikov S. V. Professionalnaya otvetstvennost psihologa / S. V. Byikov // Vektor nauki TGU. – 2011. – № 1 (4). – S.14–17.

3. Volkova M. V. Gotovnost k osuschestvleniyu moralnogo vyibora kak bazovaya harakteristika npravstvenno ustoychivoy lichnosti / M. V. Volkova // Mir nauki, kulturyi, obrazovaniya. – 2011. – № 4 – 1. [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu:<http://cyberleninka.ru/article/n/gotovnost-k-osuschestvleniyu-moralnogo-vyibora-kak-bazovaya-harakteristika-npravstvenno-ustoychivoy-lichnosti>.

4. Volkova M. V. Moralniy vyibor kak pedagogicheskaya kategoriya / Marina Vladislavovna Volkova // Sovremennyye issledovaniya sotsialnyih problem (elektronniy nauchniy zhurnal). – 2012. – № 1 (09). [Elektronniy resurs]. Rezhim dostupu: www.sisp.nkas.ru

5. Grinchishin N. I. Moralna vldpovldalnst osobi v etichnly kontseptslYi Emanuelya Levlnasa: avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya kand. fillos. nauk : spets. : 09.00.07 «Etika» / Grinchishin N.I. – K., 2009. – 16 s.

6. Grozov V. V. Umom i sovestyu. O neobhodimosti vvedeniya v belorusskih shkolah kursa «Osnovy otechestvennoy duhovnoy kulturyi» /i V. V. Grozov, Yu. E. Krasnov // Belorusskaya dumka. – 2011. – № 7. – S.48–51.

7. GurlEva T. S. Vldpovldalnst, sovlst, visokl zhittEvl smisli u rozvitku osobistosti po vishldnly / T. S. GurlEva // Praktichna psihologiya ta sotslalna robota. – 2013. – № 6. – S.67–73.

8. Kanke V. A. Etika otvetstvennosti. Teorii morali buduschego / V. A. Kanke. – М.: Logos, 2003. – 352 s.

9. Petrova T. A. Npravstvenniy vyibor deystviy i povedeniya na gosudarstvennoy grazhdanskoj sluzhbe / T. A. Petrova // Vestnik Yugorskogo gos. Un-ta. – 2009. – Vyip. 4 (15). – S.26–28.

10. Ponomarov O. Vldpovldalnst u sisteml kategorly pedagoglki vischoYi shkoli / Ponomarov O., Chebotarov M., Sereda N. // Pedagoglka I psihologlya profeslynoYi osvlti. – 2013. – № 4. – S.75–86.

11. Sartr Zh.-P. Ekzistentsializm – eto gumanizm / Zh.-P.Sartr // Sumerki bogov. – M. : Politizdat, 1989. – S.319–344.

12. Sopl'nik I. V. Teorlya I praktika viovannya moralnoYi vldpovldalnostl sllskoYi molodl: avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra ped. nauk : spets. : 13.00.07 «Teorlya I metodika viovannya» / Sopl'nik I. V. – K., 2014. – 40 s.

13. Frankl V. Psihoterapiya na praktike / per. s nem. N. Pankov, V. Pevchev / V. Frankl. – SPb.: Rech, 2000. – 256 s.

THE BASIC MEASUREMENTS OF MORAL RESPONSIBILITY AND MORAL CHOICE: THINGS IN COMMON

I. RATINSKY, the assistant of chair of a technique of musical education and vokal and choral disciplines of Taras Shevchenko Kremenetsky pedagogical academy, the post-graduate student of Institute of problems of education of NAPS of Ukraine

Summary. *The article deals with the actualization of the problem of interrelation of moral responsibility and a moral choice. The main characteristics of moral responsibility and indicators of a moral choice are lighted out. It is proved that the important role in regulation of moral responsibility and optimization of a moral choice belongs to moral values – system of person's outlook which includes an estimation of all phenomena, events from positions of good and harm, gives the chance to correlate an act of the person with the standard norms and priorities which exist in a certain society. It is established that the person who is capable to do the meaningfully choose of the way of behavior, taking into account possible consequences both for itself, and for others, is capable to bear responsibility for it.*

Key words: *moral responsibility, moral choice, morals, moral values, person*

УДК 378.017-05

ВИХОВУЮЧЕ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

I. В. СОПІВНИК, доктор педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті Національного університету біоресурсів і природокористування України

Анотація. *У статті обґрунтовано необхідність реалізації виховуючого навчання у вищому навчальному закладі, уточнено сутність поняття «виховуюче навчання». Розкрито основні шляхи реалізації виховуючого навчання у вищому навчальному закладі, зокрема: приклад педагога; повага до студентів, колег, допоміжного персоналу, людей; постановка і реалізація триєдиної мети навчального заняття – навчальної, розвивальної та виховної; включення навчального матеріалу виховного змісту; аксіологічна спрямованість знань; мотивація до самовиховання; розповіді про достойні вчинки людей; розповіді про унікальність України та її людей, досягнення в різних*

© I. В. Сопівник, 2015